

Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка

ІНІСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Навчально-наукового Інституту
педагогіки і психології

проф. С.М. Кондратюк
(підпис) (ініціали та прізвище)

« 28 » 20 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Диференційна психологія

Галузь знань 05 Соціальні та політичні науки

Спеціальність 053 Психологія

Освітня програма Практична психологія перший (бакалаврський)
рівень

Мова навчання українська

Погоджено науково-методичною комісією ІНІ
Інституту педагогіки і психології Сумського
державного педагогічного університету імені
А. С. Макаренка

« 28 » серпня 2020 р.

Голова: к. психол. н., доц. Тарасова Т.Б.
(ступінь, вч. звання)

Суми - 2020

Розробники:

Усик Дмитро Борисович, к. психол. н, доцент, доцент кафедри психології

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри психології
Протокол № 1 від «27» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри Кузікова С.Б, д. психол. н., професор

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – денна - 3 заочна - 5	Освітній ступінь - бакалавр	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
		1-й	1-й
Семестр			
2-й		2-й	
Лекції			
12 год.		6 год.	
Практичні, семінарські			
14 год.		4 год.	
Лабораторні			
год.		год.	
Самостійна робота			
62 год.		140 год.	
Консультації:			
2 год.		2 год.	
Вид контролю: екзамен			
Загальна кількість годин: денна - 90 заочна - 150			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою навчального курсу є оволодіння студентами, майбутніми психологами основними положеннями і проблематикою сучасної диференційної психології; оволодіння знаннями статевих та гендерних відмінностей; оволодіння інструментарієм вивчення статоворольових відмінностей чоловіків та жінок; формування уміння використовувати знання у професійній діяльності майбутніх психологів.

Завдання навчального курсу:

- розкрити теоретичні питання вивчення статевих та гендерних відмінностей як комплексної проблеми, до якої належать біологічні, психологічні та соціальні аспекти;
- висвітлити основні відмінності між чоловіками та жінками у здібностях, поведінці, професійній діяльності та сімейному житті;
- ознайомити студентів з основними гендерними дослідженнями з цієї проблематики;

Освітньою програмою визначені наступні **програмні компетентності**:

Інтегральна компетентність: здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології, що передбачає здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

ЗК2. Знання та розуміння предмету диференційної психології та розуміння професійної діяльності практичного психолога

ЗК4. Здатність вчитися новому і оволодівати сучасними знаннями з диференційної психології.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення на основі теоретичних даних і даних досліджень.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовою вивчення навчальної дисципліни «Диференційна психологія» є вивчення навчальних дисциплін «Загальна психологія», «Вступ до спеціальності».

3. Результати навчання за дисципліною

Програмні результати, досягнення яких забезпечує навчальна дисципліна:

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПР10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

ПР11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

ПР14. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.

ПР17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

Після успішного вивчення навчальної дисципліни студенти зможуть:

РН 1. Знання основних напрямків та проблем сучасної диференційної психології та основ аналізу гендерних досліджень у сучасній психології;

РН 2. Самостійність та продуктивна критичність аналізу літературних та Інтернет-джерел з проблем сучасних досліджень у вивченні розвитку чоловіків та жінок та психологічного змісту професійної діяльності практичного психолога;

РН 3. Розуміння сучасних вимог до організації психологічних досліджень диференційної психології, особливостей використання конкретних психодіагностичних методик в дослідженнях особливостях розвитку чоловіків і жінок;

РН 4. Володіти уміннями визначати можливості просвітницької роботи у відповідності до профілактичних завдань, адекватно моделювати її мету, завдання та методику, проводити та об'єктивно оцінювати ефективність;

РН 5. Визначати можливості збереження психологічного здоров'я, формування здорової психологічної поведінки осіб різного віку;

РН 6. Уміння аналізувати та об'єктивно оцінювати професійний досвід як спеціалістів з диференційної психології України та світу, так і власний та формулювання на цій основі змістовного, чіткого та конкретного запиту щодо покращення власної практичної діяльності;

РН 7. Розуміння юридичних та етичних принципів професійної діяльності практичного психолога;

РН 8. Аналіз основних психологічних теорій та технологій організації процесу діагностики особистісних особливостей чоловіків і жінок, відбір та ефективне адаптування до вивчення гендерної проблематики різноманітних традиційних та інноваційних технологій та методів.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	«Відмінно». Відповідь або виконання завдання характеризується правильністю та повнотою без допомоги викладача. Під час висвітлення питання студент може теоретично обґрунтувати загальні методичні засади викладання окремих тем курсу, самостійно організовувати пізнавальну діяльність на аудиторних заняттях та в позааудиторний час; створювати методичні розробки з різних форм навчальної роботи, має навички організації дослідницької діяльності.
82-89	«Дуже добре». Навчальна діяльність високої якості та відповідає всім основним вимогам. Теоретичний зміст курсу освоєно повністю, необхідні практичні навички роботи з матеріалом в основному сформовані. Передбачені навчальною програмою навчальні завдання виконані, якість виконання більшості з них оцінена числом балів, близьким до максимального.
74-81	«Добре». Студент володіє матеріалом з теми. Викладення матеріалу з теми є чітким, логічним з наведенням прикладів із власних спостережень, використанням знань із суміжних дисциплін, передового досвіду. Відповідь або виконання завдання характеризується повнотою з незначними огріхами без надання допомоги з боку викладача.
64-73	«Задовільно». Відповідь або виконання завдання характеризується недостатньою повнотою, але правильністю без надання допомоги викладача. Студент володіє обсягом знань та умінь, які є необхідними для розкриття теми, користується термінологією, однак, під час розкриття теоретичних основ психології спорту студент може припускатися окремих неточностей, які виправляє після надання консультативної допомоги викладача.
60-63	«Посередньо». Відповідь або виконання завдання характеризується неповнотою і проводяться за допомогою консультації викладача. Значну частину матеріалу студент наводить на репродуктивному рівні, зазнає труднощів під час надання визначень ключовим поняттям теми, недосконало володіє сучасними досягненнями психологічної науки. Під час відповіді спостерігається порушення логічності та точності.

35-59	<p>«Незадовільно» (з можливістю перескладання). Відповідь або виконання завдання характеризується фрагментарністю і є можливими тільки за умови надання допомоги викладача. Студент частково володіє матеріалом з теми, не користується ключовими термінами. Викладення матеріалу відбувається на репродуктивному рівні зі значною кількістю огріхів та неточностей.</p>
1 - 34	<p>«Незадовільно» (без можливості перескладання). Відповідь або виконання завдання характеризується неправильністю та фрагментарністю, відбуваються під керівництвом викладача. Теоретичний матеріал, передбачений робочою програмою курсу, засвоєно частково, необхідні практичні уміння не сформовано. Контрольні роботи за змістовими модулями не написано.</p>

Розподіл балів

Поточний контроль								Разом	Підсумковий (екз.)	Загальна сума	
РОЗДІЛ 1			РОЗДІЛ 2			РОЗДІЛ 3		75	25	100	
Т 1.1	Т 1.2	Т 1.3	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.3	Т 3.1	Т 3.2				
Поточний контроль											
5	5	6	5	5	5	8	6				45
Контроль самостійної роботи											
3	3	4	4	4	4	4	4	30			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	
60 - 63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Поточний та підсумковий контроль проводяться відповідно до вимог Положення «Про порядок оцінювання знань студентів у Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС) організації освітнього процесу, затвердженого вченою Радою СумДПУ імені А.С.Макаренка (протокол №7 від 23.02.2015 р.).

Для поточного контролю використовуються форми: опитування та виступи на практичних заняттях, активна участь в обговоренні теоретичних питань, в проведенні психодіагностичних методик, обробленні та аналізі їх результатів, у виконання, обговоренні та оцінюванні практичних завдань, тестування, індивідуальне навчально-дослідне завдання у вигляді письмової роботи.

Результати самостійної роботи контролюються з використанням технології дистанційного навчання.

Відповідно до «Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка», ухваленого рішенням вченої ради університету (протокол №10 від 27 квітня 2020 року), затвердженого наказом №178 від 27 квітня 2020 року при оцінюванні результатів навчання з дисципліни можливо перезарахування балів за результатами неформальної та/або інформальної фахової активності студентів (сертифікована участь в конференціях, тренінгах, написання статей, участь в конкурсах студентських робіт, олімпіадах, тощо) що за тематикою, обсягом і змістом відповідають навчальній дисципліні.

Підсумковий контроль - екзамен.

6. Програма навчальної дисципліни Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Розділ 1. Причини та види статевої диференціації.

Тема 1.1 Вступ до диференційної психології.

Поняття та завдання диференційної психології.

Історія вивчення статевих відмінностей у вітчизняній та зарубіжній психології. Терміни диференційної психології. Підходи до диференціації статей.

Дослідження гендерної проблеми жінками та чоловіками.

Тема 1.2 Біологічні аспекти статевої диференціації.

Біологічні механізми статевої диференціації. Поняття про хромосомний апарат. Морфологічні та фізіологічні відмінності між чоловіками та жінками.

Статеві розбіжності в прояві властивостей нервової системи та темпераменту.

Менструальні фази як специфіка жіночого організму. Демографічні дослідження статевої диференціації. Стійкість до захворювань чоловіків та жінок.

Тема 1.3 Гендерні стереотипи та статева диференціація.

Статеворольові стереотипи у суспільстві. Негативна роль гендерних стереотипів. Уявлення про соціальний статус та права чоловіків та жінок. Соціальні уявлення про призначення чоловіків і жінок у суспільстві. Розвиток фемінізму.

Статева ідентифікація як соціальний феномен. Стадії статевої ідентифікації. Теорії статевої ідентифікації. Нормативний тиск як механізм статевої ідентифікації. Інформаційний вплив на статеву ідентифікацію. Порушення статевої ідентичності.

Розділ 2. Психологічні особливості чоловіків і жінок.

Тема 2.1 Особистісні особливості чоловіків та жінок.

Статеві відмінності в особливостях особистості. Самооцінка у чоловіків та жінок. Статеві особливості мотиваційної сфери. Прояв вольових якостей.

Тема 2.2 Особливості спілкування у чоловіків та жінок.

Значущість спілкування у чоловіків та жінок. Статеві особливості соціальної перцепції. Відношення до протилежної статі. Вибір спілкування. Чоловічий та жіночий тип спілкування.

Тема 2.3 Особливості поведінки чоловіків та жінок.

Поведінкові стратегії у різних життєвих ситуаціях. Альтруїзм і стать. Мода і стать. Прояв шкідливих звичок у чоловіків та жінок. Асоціальна поведінка і стать.

Розділ 3. Вплив статі на сексуальність та сімейні відносини.

Тема 3.1 Стать та сексуальна поведінка.

Особливості статевого дозрівання. Статевий потяг у чоловіків та жінок. Вік та мотиви вступу у статеве життя. Відношення чоловіків і жінок до сексу.

Особливості чоловічої та жіночої сексуальності. Сексуальна привабливість. Сексуальні домагання. Порушення сексуального розвитку чоловіків та жінок.

Тема 3.2 Чоловіки і жінки в сім'ї.

Уявлення про майбутнього чоловіка та дружину у чоловіків і жінок. Вступ до шлюбу чоловіків і жінок. Потреби та цілі, що реалізуються у шлюбі. Розподіл ролей в сім'ї. Планування чисельності сім'ї чоловіком та дружиною. Особливості виховання хлопчиків та дівчаток батьками різної статі. Відношення дітей до батька та матері. Сім'я та робота в житті жінки. Подружнє невірність. Розлучення та наступний шлюб.

7. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост. робота
РОЗДІЛ 1. Причини та види статевої диференціації												
Тема 1.1. Вступ до диференційної психології.	11	1	2			8	19	0,5	0,5			18
Тема 1.2. Біологічні основи статевої диференціації.	9	1	1			7	18	0,5	0,5			17
Тема 1.3. Гендерні стереотипи та статева ідентифікація.	10	2	1			7	18,5	1	0,5			17
РОЗДІЛ 2. Психологічні особливості чоловіків і жінок												
Тема 2.1. Особистісні особливості чоловіків та жінок.	12	2	2			8	19,5	1	0,5			18
Тема 2.2. Особливості спілкування у чоловіків та жінок.	11	1	2			8	18	0,5	0,5			17
Тема 2.3. Особливості поведінки чоловіків та жінок.	11	1	2			8	18	0,5	0,5			17
РОЗДІЛ 3. Вплив статі на сексуальність та сімейні відносини												
Тема 3.1. Стать та сексуальна поведінка	13	2	2		1	8	19,5	1	0,5			18
Тема 3.2. Чоловіки і жінки в сім'ї	13	2	2		1	8	19,5	1	0,5			18
Усього годин	90	12	14		2	62	150	6	4			140

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Вступ до диференційної психології	2	0,5
2	Біологічні аспекти статевої диференціації	1	0,5
3	Гендерні аспекти та статева ідентифікація	1	0,5
4	Особистісні особливості чоловіків та жінок	2	0,5
5	Особливості спілкування у чоловіків та жінок	2	0,5
6	Особливості поведінки чоловіків та жінок	2	0,5
7	Стать та сексуальна поведінка	2	0,5
8	Особистісні особливості чоловіків та жінок	2	0,5
Разом		14	4

Теми лабораторних занять (не передбачені)

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Вступ до диференційної психології	8	18
2	Біологічні аспекти статевої диференціації	7	17
3	Гендерні аспекти та статева ідентифікація	7	17
4	Особистісні особливості чоловіків та жінок	8	18
5	Особливості спілкування у чоловіків та жінок	8	17
6	Особливості поведінки чоловіків та жінок	8	17
7	Стать та сексуальна поведінка	8	18
8	Особистісні особливості чоловіків та жінок	8	18
Разом		62	140

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Берн Ш. Гендерная психология.- Спб.; М; 2001.
2. Вейнингер О. Пол и характер. Мужчина и женщина в мире страстей и эротики.- М.,1991.
3. Голод С.И. Семья и брак: историко-социологический анализ.- Спб., 1998.
4. Ильин Е. П. Дифференциальная психофизиология. — СПб.: Питер, 2001. — 464 с.
5. Ильин Е. П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины. — СПб.: Питер, 2003. — 544 с.
6. Ковалев С.В. Проблемы современной семьи.- М., 1989.
7. Коростылева Л.А. Психология самореализации личности: брачно-семейные отношения.- Спб., 2000.
8. Мацковский М.С. Современная семья и ее проблемы.- М., 1978.
9. Обозов Н.Н. Мужчина + женщина = ? – Спб., 1995
10. Палій А. А. Диференціальна психологія: Курс лекцій. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2007.
11. Романовська Л.І., Подкоритова Л.О. Диференційна психологія: Навч. посібник. - Львів: «Новий світ - 2000». 2011. - 236 с.
12. Тартаковская И.Н. Социология пола и семи.- Самара, 1997.
13. Харли У. Законы семейной жизни.- М., 1992.
14. Щербатих Ю.В. Психология любви и секса.- М., 2001.

Додаткові:

1. Гидденс Э. Трансформация интимности. Сексуальность, любовь и эротизм в современных обществах. – Спб.: Питер, 2004.
2. Говорун Т. В., Кікінежді О. М. Стать та сексуальність: психологічний ракурс. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 1999.
3. Имелинский К. Сексология и сексопатология. –М.: Медицина, 1986.
4. Келли Г. Основы современной сексологии. – С-Пб.: Питер, 2000.
5. Кон И. С. Введение в сексологию. – М.: Медицина, 1998.
6. Кон И. С. Сексология. – М.: Академия, 2004.
7. Либин А. В. Дифференциальная психология: на пересечении европейских, российских и американских традиций: учебное пособие / А. В. Либин. – 4-е изд., испр. и доп. – М.: Эксмо, 2006. – 544с.
8. Пасніченко А. Е. Диференціальна психологія у тестах: Практикум. /А.Е. Пасниченко //– Чернівці : Рута, 2005. – 84 с.
9. Хьелл Л. Зиглер Д. Теории личности. – 3-е изд. – СПб.: Питер, 2006. – 607с. (Глава 4, Алфред Адлер: индивидуальная теория личности. С.: 178-180.)
10. Штарке К., Фридрих В. Любовь и сексуальность до 30 лет. – М.: Высшая школа, 1991.

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Нормативні документи МОН України
2. Підручник з психології.
3. Практикуми з психології.
4. Словники та енциклопедії з психології.
5. Зображувальна наочність - схеми та таблиці.
6. Аудіо наочність.
7. Відео наочність.
8. Мультимедійні презентації.
9. Роздатковий матеріал з психодіагностичних методик.
10. Тестові завдання для комп'ютерного контролю.